Socialutskottets betänkande 1987/88:29

om statens giftinformationscentral (prop. 1987/88:161 och prop. 1987/88:100 bil. 7)

SoU
1987/88:29

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1987/88:161 om överföring av verksamheten vid statens giftinformationscentral till Apoteksbolaget AB samt regeringens förslag i budgetpropositionen såvitt avser medelsanvisningen för statens giftinformationscentral.

I betänkandet behandlas vidare en motion (c) väckt under den allmänna motionstiden i år samt en motion (fp) väckt med anledning av proposition 1987/88:161.

Utskottet, som inhämtat kompletterande uppgifter vid en utfrågning med företrädare för socialdepartementet, tillstyrker att verksamheten vid giftinformationscentralen överförs till Apoteksbolaget AB samt de framlagda lagförslagen. Motionerna avstyrks.

Utskottets borgerliga ledamöter reserverar sig mot utskottets bedömning beträffande huvudmannaskapet för giftinformationscentralen, men tillstyrker lagförslagen.

FEMTE HUVUDTITELN

Propositioner

Proposition 1987/88:100 bil. 7

Regeringen har i proposition 1987/88:100 bilaga 7 under punkt E 7 (s. 77–78) föreslagit riksdagen att till Statens giftinformationscentral för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Proposition 1987/88:161

Regeringen har i proposition 1987/88:161 om överföring av verksamheten vid statens giftinformationscentral till Apoteksbolaget AB

dels föreslagit riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.,

2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om

1 *Riksdagen 1987/88. 12 saml. Nr 29*

överlämnande av huvudmannaansvaret för verksamheten vid statens giftinformationscentral till Apoteksbolaget AB.

Lagförslagen fogas vid betänkandet som *bilaga*.

Motioner

Motion väckt med anledning av propositionen

1987/88:So25 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett överlämnande av huvudmannaansvaret för verksamheten vid statens giftinformationscentral till Apoteksbolaget AB inte bör ske,

2. att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.,

3. att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring av sekretesslagen (1980:100).

Motion väckt under den allmänna motionstiden 1988

1987/88:So429 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande giftinformationscentralens nuvarande funktioner och arbetsformer och att detta beaktas vid en förändring av huvudmannaskapet.

Utskottet

Statens giftinformationscentral (GIC) har, enligt sin instruktion (SFS 1982:442), till uppgift att lämna sådana upplysningar till främst allmänheten och sjukvårdsinrättningar som kan ge ledning för behandlingen av akuta förgiftningsfall eller förebygga sådana. Upplysningarna skall lämnas på grundval av insamlad och bearbetad information om ämnens giftiga egenskaper. Industrin och handeln tillställer GIC frivilligt konfidentiell produktinformation, och sjukvårdande instanser förser centralens läkare med patientdata som utgör underlag för informationen. GIC betjänar hela landet. De flesta förfrågningarna kommer från allmänheten. Verksamhetens tyngdpunkt ligger dock i besvarandet av kvalificerade medicinska frågeställningar från läkare. GIC deltar också i förebyggande arbete, undervisning och forskning.

Socialstyrelsen är chefsmyndighet för GIC. Centralen förestås av en överläkare och har lokaler på Karolinska sjukhusets (KS) område. Läkarna vid giftinformationscentralen tjänstgör regelbundet vid centrala intensivvårdsavdelningen på KS där akuta förgiftningsfall behandlas.

Giftinformationsverksamheten startade i slutet av 1950-talet inom barnkliniken vid KS. Det gavs då råd till barnläkare vid förgiftningstillbud bland barn. GIC som institution inrättades år 1964 och administrerades fram till år 1966 av dåvarande medicinalstyrelsen som därefter överförde GIC även administrativt till KS. Stockholms läns landstingskommun övertog den 1 januari 1982 huvudmannaskapet för KS. I samband med riksdagens beslut att godkänna en uppgörelse om ändrat huvudmannaskap för KS, vilken innebar

att giftinformationscentralen inte omfattades av övertagandet och således förblev statlig, beslöts om medelsanvisning under det nya anslaget Giftinformationscentralen (prop. 1980/81:95 bil. 1 s. 31 f., SoU 27, rskr. 278). I propositionen angavs att anslaget föreslogs bli uppfört på statsbudgeten i avvaktan på resultatet av överväganden om den framtida organisationen och inriktningen av centralens verksamhet samt finansieringsfrågan.

Statskontoret har därefter på uppdrag av regeringen genomfört och redovisat en översyn av GIC:s organisation (Statskontorets rapport 1983:54).

I slutet av 1987 uppdrog regeringen åt statens förhandlingsnämnd att dels utreda de organisatoriska förutsättningarna för ett avtal med Apoteksbolaget om ett överförande av verksamheten vid GIC till bolaget, dels utarbeta ett förslag till ett sådant avtal.

I årets budgetproposition (prop. 1987/88:100 bil. 7 s. 78) anfördes under punkt E 7 att utsikterna var goda att bolaget skulle kunna överta GIC:s verksamhet den 1 juli 1988. Statens utgifter under anslaget skulle därigenom upphöra. Med hänsyn till att oförutsedda övergångskostnader kunde inträffa föreslogs att förslagsanslaget bibehölls under budgetåret 1988/89 genom att ett formellt belopp av 1 000 kr. togs upp.

I proposition 1987/88:161 om överföring av verksamheten vid statens giftinformationscentral till Apoteksbolaget AB redovisas ett avtal mellan staten och bolaget om ändrat huvudmannaskap för GIC. Avtalet är träffat under förbehåll att det godkänns av regeringen. Regeringen har därefter godkänt avtalet.

Avtalet innebär att Apoteksbolaget den 1 juli 1988 övertar huvudmannaskapet för GIC. Bolaget skall driva centralen som en "autonom enhet" inom bolaget med i huvudsak de arbetsuppgifter som hittills gällt. Utrustningen och driftförnödenheterna vid GIC överlåts utan vederlag till bolaget. GIC upphör därmed som statlig myndighet vid halvårsskiftet. Detta innebär bl.a. att sekretesslagens regler inte blir tillämpliga på giftinformationsverksamheten.

Bolaget övertar statens rättigheter och skyldigheter vad gäller GIC:s hantering av journalhandlingar, produktdeklarationer och andra handlingar inom verksamheten. Bolaget förbinder sig därvid att under minst samma grad av sekretess som för närvarande gäller hantera och lagra de konfidentiella uppgifter som lämnats eller kommer att lämnas till centralen. Uppgifterna skall endast utnyttjas i centralens informationsverksamhet. Enligt avtalet erbjuds arbetstagarna vid GIC anställning hos bolaget.

I propositionen föreslås nya bestämmelser i *dels* lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. (tillsynslagen), *dels* sekretesslagen (1989:100).

Propositionsförslaget innebär bl.a. att tillsynslagen ändras så att den omfattar även personalen inom den särskilda giftinformationsverksamhet som skall bedrivas av Apoteksbolaget. Härigenom kommer personalen att stå under socialstyrelsens tillsyn och underkastas tystnadsplikt enligt 6 § tillsynslagen för uppgifter om enskildas hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. Ändringsförslaget syftar till att ersätta sekretesskyddet enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen för journaluppgifter m.m. från sjukvården.

I 8 kap. 12 § första stycket sekretesslagen stadgas sekretess i myndighets verksamhet avseende hälso- och sjukvård för uppgift om en varas tillverkning eller innehåll, som har lämnats till myndigheten för att användas som upplysning om eller underlag för behandling eller annan liknande åtgärd, om det kan antas att tillverkaren eller försäljaren lider skada om uppgiften röjs. I propositionen föreslås en ny paragraf i tillsynslagen (6 b §) om tystnadsplikt i motsvarande fall. Förslaget är avsett att skydda produktbeskrivningar hos giftinformationscentralen vilka lämnats från tillverkare och importörer, men innebär en tystnadsplikt även för annan enskild hälso- och sjukvårdspersonal som för angivet ändamål får uppgifter om en varas tillverkning eller innehåll.

Enligt 6 a § tillsynslagen gäller tystnadsplikt till skydd för anmälare. Tystnadsplikten enligt denna bestämmelse och den föreslagna nya paragrafen 6 b föreslås gälla framför meddelarfriheten genom ett tillägg till 16 kap. 1 § punkten 8 i sekretesslagen. Detta motiveras, enligt propositionen, av att motsvarande sekretess enligt sekretesslagen gäller framför meddelarfriheten (7 kap. 6 § resp. 8 kap. 12 § första stycket jämförda med 16 kap. 1 § punkten 3).

I *motion So25 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett överlämnande av huvudmannaansvaret för verksamheten vid statens giftinformationscentral till Apoteksbolaget AB inte bör ske (*yrkande 1*), att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. (*yrkande 2*) samt slutligen att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring av sekretesslagen (1980:100) (*yrkande 3*). Motionären motsätter sig att verksamheten vid GIC överförs till Apoteksbolaget och förordar att centralen även i fortsättningen blir en fristående myndighet under socialstyrelsen. Motionären hänvisar därvid till omorganisationen av statens miljömedicinska laboratorium till det nya institutet för miljömedicin. I motionen anförs att det finns en risk för att uppgifterna från tillverkare och importörer lämnas vidare trots tystnadsplikten. Motionären anför vidare att det också kan ifrågasättas om en ren servicefunktion som giftinformationsverksamheten passar in i Apoteksbolagets mer kommersiella struktur. En överföring förstärker därtill den starka koncentration till Apoteksbolaget av olika verksamheter som skett de senaste åren, anförs det.

I *motion So429 av Karin Israelsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande giftinformationscentralens nuvarande funktioner och arbetsformer och att detta beaktas vid en förändring av huvudmannaskapet. Motionären anför att vid en förändring av huvudmannaskapet för GIC måste sådana garantier lämnas att industrins förtroende för behandlingen av konfidentiella produktuppgifter bibehålls. Inflödet av epikriser och journalhandlingar måste också fortsätta oförändrat. Motionären anför vidare att centralens koppling till klinisk verksamhet, genom dess läkares tjänstgöring vid Karolinska sjukhusets intensivvårdsavdelning, inte får äventyras av en huvudmannaskapsförändring.

Riksdagen godkände 1981 att Stockholms läns landsting från staten övertog huvudmannaskapet för Karolinska sjukhuset med undantag för giftinformationscentralen. Därvid anvisade riksdagen medel för verksamheten under anslaget Giftinformationscentralen. I samband med övergången av huvudmannaskapet för sjukhuset blev giftinformationscentralen en egen myndighet under socialstyrelsen. Riksdagen har sedan årligen anvisat medel till giftinformationsverksamheten. Centralen har, enligt vad utskottet erfarit, byggt upp en större informationsbank som bl.a. omfattar ett bibliotek.

Apoteksbolagets övertagande av GIC medför att kostnaderna för giftinformationsverksamheten inte längre belastar statsbudgeten. Det har upplysts att ett flertal av de anställda vid centralen är apotekare. Personalförsörjning och personalutveckling underlättas därför med det nya huvudmannaskapet. Även i fråga om ADB-försörjning gynnas centralen av Apoteksbolagets erfarenhet och resurser på området. Det har vidare framkommit att läkarna vid centralen kommer att tjänstgöra på intensivvårdsavdelning även efter det att verksamheten gått över på bolaget. En angelägen klinisk kontakt bibehålls därmed.

Det är av vikt att journalhandlingar och produktbeskrivningar ges ett fullgott skydd. Det nuvarande skyddet enligt sekretesslagen beträffande journalhandlingar o.d. samt produktbeskrivningar gäller endast för uppgifter inom myndighet, men är avsett att ersättas av motsvarande bestämmelser om tystnadsplikt i tillsynslagen.

Förslagen i propositionen och de uppgifter utskottet inhämtat torde i allt väsentligt tillgodose syftet med motion So429 (c). Utskottet avstyrker därför denna motion.

Sammantaget anser utskottet att riksdagen inte har anledning att motsätta sig att Apoteksbolaget övertar huvudmannaskapet för giftinformationscentralen. Utskottet avstyrker alltså motion So25 (fp) yrkande 1.

Enligt utskottets mening är emellertid ärendet sådant att riksdagen bör ge sitt formella godkännande till huvudmannaskapsförändringen. Utskottet föreslår sålunda att riksdagen godkänner överföringen av verksamheten vid giftinformationscentralen till Apoteksbolaget AB.

Utskottet har sedan att ta ställning till lagförslagen. Utskottet vill i denna del framhålla att ett utlämnande av konfidentiella uppgifter om produkts tillverkning och innehåll från giftinformationsverksamheten till annan verksamhet inom Apoteksbolaget som kan röra en konkurrerande produkt bör anses som obehörigt. Den föreslagna 6 b § tillsynslagen får därför anses tillgodose kravet på skydd för uppgiftslämnarna inom näringslivet. Lagförslagen, som i övrigt inte föranleder något uttalande från utskottets sida, tillstyrks. Utskottet avstyrker således motion So25 (fp) yrkandena 2 och 3.

Den i årets budgetproposition föreslagna medelsanvisningen till Statens giftinformationscentral i form av ett 1 000-kronorsanslag bör, med hänsyn till att statens giftinformationscentral formellt upphör, ske under anslag som benämns Övergångskostnader för Statens giftinformationscentral.

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändrat huvudmannaskap*

a) att riksdagen avslår motion 1987/88:So25 yrkande 1,

b) att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:161 i motsvarande del godkänner att verksamheten vid statens giftinformationscentral överförs till Apoteksbolaget AB fr.o.m. den 1 juli 1988,

2. beträffande *garantier för den fortsatta verksamheten*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So429,

3. beträffande *förslaget till lag om ändring i tillsynslagen*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:So25 yrkande 2 antar det i proposition 1987/88:161 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.,

4. beträffande *förslaget till lag om ändring i sekretesslagen*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:So25 yrkande 3 antar det i proposition 1987/88:161 framlagda förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

5. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 bilaga 7 punkt E 7 till *Övergångskostnader för Statens giftinformationscentral* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 19 maj 1988

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Ingrid Andersson (s), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Stina Gustavsson (c), Göran Ericsson (m), Karin Falkmer (m) och Lars-Ove Hagberg (vpk).

Reservation

Ändrat huvudmannaskap (mom. 1 samt motiveringen till mom. 2–4)

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Stina Gustavsson (c), Göran Ericsson (m) och Karin Falkmer (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Apoteksbolagets övertagande" och slutar med "yrkandena 2 och 3" bort ha följande lydelse:

På regeringens uppdrag genomförde statskontoret 1983 en organisationsöversyn av giftinformationscentralen. Statskontoret förordade en överföring av myndigheten till landstingskommunal huvudman. Vid fortsatt statligt huvudmannaskap borde man enligt statskontorets uppfattning pröva en samordning med eller inordning i annan statlig verksamhet. Som näraliggande myndigheter utpekades socialstyrelsens läkemedelsavdelning, statens miljömedicinska laboratorium, den toxikologiska informationsservicen vid Karolinska institutets bibliotek och informationscentral samt produktkontrollnämnden. Socialstyrelsen, giftinformationscentralen samt företrädare för centralens personal uttalade sig i anslutning till denna utredning för ett fortsatt statligt huvudmannaskap.

Regeringen har sedermera 1987 uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att utreda de organisatoriska förutsättningarna för en överföring av GIC till Apoteksbolaget samt förhandla om villkoren för en sådan överföring.

Flera leverantörsorganisationer (Kemisk-tekniska Leverantörsförbundet, Plast- och Kemikalieleverantörers förening, Kemikontoret och Läkemedelsbranschens branschorganisationer LIF/RUFI) har i skrivelser till förhandlingsnämnden uttryck sin oro över den föreslagna huvudmannaskapsförändringen och förordat ett bibehållet statligt huvudmannaskap.

Ett avtal har därefter träffats under förbehåll av regeringens godkännande. Genom avtalet överförs GIC:s verksamhet till Apoteksbolaget jämte alla inventarier, bl.a. myndighetens arkiv. Regeringen har den 17 mars 1988 godkänt avtalet utan att först underställa det riksdagens prövning.

Utskottet finner det för sin del anmärkningsvärt att regeringen utan riksdagens hörande avvecklar en statlig myndighet och sluter avtal om att dess verksamhet skall överföras till ett fristående företag.

Sedan avtalet nu trätt i kraft torde det dock inte längre finnas förutsättningar för en prövning av huvudmannaskapsfrågan. Utskottet avstyrker därför motion So25 (fp) yrkande 1.

De i propositionen föreslagna lagändringarna ter sig ändamålsenliga mot bakgrund av det träffade avtalet och tillstyrks därför av utskottet. Med anledning härav avstyrks motion So25 (fp) yrkandena 2 och 3. De önskemål som framförs i motion So429 (c) torde i allt väsentligt vara tillgodosedda, och något initiativ med anledning av denna motion är därför inte erforderligt. Motionen avstyrks.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ändrat huvudmannaskap*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So25 yrkande 1,

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Med hälso- och sjukvårdspersonal avses i denna lag	
1. personal vid sjukhus eller andra inrättningar för vård av patienter som drivs av det allmänna eller av enskilda med bidrag från det allmänna eller efter särskilt tillstånd,	
2. den som i annat fall i egenskap av legitimerad yrkesutövare meddelar vård åt patienter eller tillhör personal som biträder en sådan yrkesutövare i vården,	
3. personal inom sådan detaljhandel med läkemedel för vilken gäller särskilda föreskrifter,	3. personal inom sådan detaljhandel med läkemedel för vilken gäller särskilda föreskrifter *och personal inom den särskilda giftinformationsverksamhet som bedrivs av Apoteksbolaget Aktiebolag,*
4. andra grupper av yrkesutövare inom hälso- och sjukvården som skall omfattas av lagen enligt föreskrift av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av socialstyrelsen.	
Vid tillämpningen av första stycket 2. jämställs med legitimerad yrkesutövare den som enligt särskild föreskrift har motsvarande behörighet.	
	6 b §
	Den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen får inte obehörigen röja eller utnyttja sådana uppgifter om en viss varas tillverkning eller innehåll, som han har fått kännedom om i verksamheten och som har lämnats dit för att användas som upplysning om eller underlag för behandling eller annan liknande åtgärd.
	I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

2 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap. 1 §	
Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av	
8. 6 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.	8. 6, *6 a och 6 b §§* lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

[1] Lagen omtryckt 1988:9.